

Strokovno gradivo za izvajanje programov
finančne pismenosti za odrasle

Davki

Strokovno gradivo za izvajanje programov finančne pismenosti za odrasle

Davki

Strokovno gradivo:

Davki – Gradivo za modul v izobraževalnih programih finančne pismenosti za odrasle

Urednice: Petra Javrh, Estera Možina, Tina Kompare Jampani

Avtorica: Mira Koporčič Veljič

Strokovni sodelavci: Jože Gričar, Alenka Grželj, Andreja Mernik Jelen (ŠC Celje), Marija Žiher (Banka Slovenije), Alina Meško (ZPS), Matej Krumberger (ZBS – GIZ), Darja Kušar (LU Slovenska Bistrica), Urška Purg (Bankarium), Gregor Sepaher (RIC Novo Mesto), Rajka Stanko (Elementum), Marjana Šporar (ŠC Novo mesto), Rok Trdan (Cene Štupar – CILJ), Nina Zakotnik (Familija), Tjaša Beričič (Familija), Maja Mihelič (ZIK Črnomelj), Tina Baloh (UPI LU Žalec), Brigita Gorjup (AZ Velenje)

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej

Tehnično uredila: Jana Plaznik

Oblikovanje: Larisa Hercog

Izdal: Andragoški center Slovenije, Ljubljana

Zanj: dr. Nataša Potočnik

Leto izdaje: 2024

Elektronska izdaja, spletna stran: <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/davki/>

Priporočilo za citiranje:

Veljič, K. M. (2024). Davki – Gradivo za modul v izobraževalnih programih finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 205764867
ISBN 978-961-7116-78-6 (PDF)

Strokovno gradivo Davki – Gradivo za izvajanje izobraževalnih programov finančne pismenosti za odrasle avtorice Mire Koporčič Veljič je bilo pripravljeno v sklopu projekta Finančna pismenost za odrasle 2022–2024, ki ga je izvajal Andragoški center Slovenije. Projekt sta finančno podprla Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter nacionalni program reform in naložb Načrt za okrevanje in odpornost.

Gradivu na pot

Dragi učitelji v programu finančne pismenosti za odrasle!

To gradivo je pripravljeno s posebno skrbjo. Zasnovala ga je avtorica direktorica Združenja družb za upravljanje investicijskih skladov Mira Koporčič Veljič, pri njegovi pripravi pa je sodelovala vrsta sodelavcev. Avtorica ima dolgoletne praktične izkušnje iz korporativnega upravljanja naložb in korporativnih financ ter upravljanja investicijskih skladov.

Gradivo je namenjeno osnovnemu seznanjanju učiteljev (in morda tudi udeležencev) s področjem financ – davki. Številni izobraževalci odraslih, ki bodo želeli izvajati programe finančne pismenosti, niso imeli možnosti, da bi se sistematično izobrazili o teh vsebinah, kaj šele o področju kot celoti. Naloga tega gradiva je, da vam prinaša celostno informacijo o temeljnih pojmi, povezanih z davki, postreže s preverjenimi viri in literaturo ter usmeri v nadaljnje raziskovanje te tematike. Na drugi strani je gradivo pripravljeno tako, da ga boste učitelji v programih finančne pismenosti za odrasle morda lahko uporabili kot študijski vir ali kot zelo priročne zapiske za delo z neposrednimi udeleženci programov. Svetujemo, da se tedaj vsebina gradiva didaktično skrbno prilagodi konkretnim potrebam odraslih, ki jim bo to gradivo namenjeno.

Vsebina gradiva je strukturirana tako, da najprej osvetli temeljne pojme. Sledi razširitev najpomembnejših vsebin; pri tem naj opozorimo, da je dobro pregledati priporočene vire. Navedeni viri bodo imeli posebno vrednost za vaše nadaljnje poglobljanje v koncept o davkih. Zato smo v zadnjem delu na enem mestu zbrali vse vire in literaturo, ki jih avtorica in strokovni sodelavci predlagamo za razširjeni študij o tej tematiki. Ti vam bodo omogočili pripravo konkretnih instrumentov, prilagojenih predstavitev in zapiskov, morda celo didaktičnega gradiva.

Povsem na koncu boste našli tudi podrobnejši opis referenc avtorice tega gradiva; to vam bo zagotovo olajšalo presojo o relevantnosti in natančnosti strokovnih informacij, zbranih v tem gradivu.

Doc. dr. Petra Javrh, urednica

Kazalo vsebine

GRADIVU NA POT.	5
1. TEMELJNI POJMI O DAVKIH	9
1.1 Definicija davka	10
1.2 Davki in država	11
1.3 Temeljne oblike davkov.	12
1.4 Plačevanje davkov in razporeditev sredstev v Sloveniji	13
1.5 Postopek obdavčitve	15
2. TEMELJNI DAVKI V SLOVENIJI	17
2.1 Davek na dodano vrednost ali DDV	17
2.2 Davek od dohodka pravnih oseb.	19
2.3 Dohodnina	20
2.4 Prispevki za socialno varnost	22
2.5 Trošarine	25
2.6 Davek na dohodek iz kapitala	25
2.7 Nepremičnine in davki v Sloveniji	29
VIRI IN LITERATURA.	30
KAZALO PREGLEDNIC	31
KAZALO SLIK.	31
O AVTORICI.	31

1. Temeljni pojmi o davkih

TEMELJNI STROKOVNI IZRAZI, SPECIFIČNI ZA TO PODROČJE:

davek:

Je finančna ali drugačna obremenitev davkoplačevalca (fizične ali pravne osebe), ki ga določi, predpiše in pobira država ali njen funkcionalni ekvivalent.

davščine:

So širši pojem od davkov in poleg davkov zajemajo še takse in prispevke.

takse:

So določena odškodnina oziroma delno plačilo za storitve upravnih organov.

prispevki:

So namenjeni financiranju javnih nalog, ki imajo splošno korist.

fiskalna politika – ali proračunska politika:

Pomeni uporabo državnih prihodkov in izdatkov z namenom vplivati na državno gospodarstvo.

davčni zavezanec:

Je fizična ali pravna oseba, ki je dolžna obračunati in plačati davek.

davčno leto:

Je časovno obdobje, za katero se izračunavajo davki. Navadno se ujema s koledarskim letom, to je od 1. januarja do 31. decembra.

davčna odločba:

Odločba, s katero davčna uprava sporoči davčnemu zavezancu znesek odmerjenega davka.

davčna osnova:

Kakovostna, količinska ali denarna opredelitev predmeta obdavčitve, ki se pri odmeri davka pomnoži z davčno stopnjo.

davčna stopnja:

Velikost obremenitve z davkom v odstotku od obdavčljive osnove ali v stalnem znesku na količinsko enoto. Dejanska stopnja obdavčitve in zakonska stopnja obdavčitve se lahko razlikujeta.

davčna olajšava:

Zmanjšanje davka z zmanjšanjem obdavčljive osnove ali odmerjenega davka, vezano na davčnega zavezanca ali davčni predmet.

davčni odtegljaj:

Je postopek, pri katerem delodajalec ali druga organizacija od zneska plače ali druge vrste dohodka zaposlenega ali prejemnika dohodka avtomatično odtegne določeni odstotek za plačilo davka.

1.1 Definicija davka

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelji spoznajo in razumejo definicijo davka in davščin, spoznajo, kako se je davek zgodovinsko uporabljal, spoznajo nekaj poglobitvenih pregovorov o davkih.

OPIS:

davek:

Je finančna ali drugačna obremenitev davkoplačevalca (fizične ali pravne osebe). Določi, predpiše in pobira ga država oziroma njen funkcionalni ekvivalent. Država pobira davek kot splošno obvezno dajatev za poravnavo skupnih izdatkov javne uprave. Neplačevanje davka se zakonsko obravnava kot kaznivo dejanje.

davščine:

So širši pojem od davkov. Temeljne vrste davščin so:

takse – ali pristojbine:

So določena odškodnina oziroma delno plačilo za storitve upravnih organov, ki jih ti opravljajo v korist zavezancev.

prispevki:

So namenjeni financiranju javnih nalog, ki imajo splošno korist. Niso torej namenjeni plačilu določene storitve. Navadno so namenjeni financiranju nedržavnih organizacij, na primer socialnega zavarovanja, zbornic in podobno.

davki:

So obvezne dajatve brez neposrednega vračila, ki jih organi oblasti predpišejo drugim ekonomskim subjektom bodisi za pokrivanje javnih finančnih potreb ali pa za uresničevanje drugih javnih ciljev, zlasti tistih s področja ekonomske in socialne politike.

Nekaj zgodovine na temo davkov:

Davke so poznali že 3500 let pr. n. št., najdemo jih lahko na vseh območjih sveta, kjer so se oblikovale civilizacije. Že prvotni namen obdavčitve je bilo pridobivanje virov za zagotavljanje varnosti, gradnje svetišč, pozneje za gradnjo cest, mostov, vodovoda itn. Davki so bili tudi pomemben vir zagotavljanja javnih dobrin v Mezopotamiji, starem Egiptu, antični Grčiji in Rimu. Davke so plačevali v pridelkih, živini, srebru in zlatu, pozneje pa tudi v denarju. V srednjem veku so vpeljali številne nove davke, kot na primer davek na sol, igralno kocko, karte, moško brado, klobuke, okna, površino streh in celo na človeško dušo. V zgodovini so bili pogosti previsoki in nepravilno porazdeljeni davki, ki so sprožali številne upore (kmečki upori na Slovenskem, bostonska čajanka, Velika listina svoboščin ipd.).

Zgovorni so tudi pregovori na temo davkov in pobiranja davkov. Naštejmo jih samo nekaj.

Smrt in davke je menda prvič povezal slavni oče Robinsona Crusoeja, pisatelj Daniel Defoe, v knjigi Politična zgodovina hudiča že davnega leta 1726: »Nihče ne mara ne smrti ne davkov, a brez davkov ni države, da država sploh ni potrebna, pa morda razmišljajo zgolj najsrajnejši anarhisti.«

»Nič ni gotovega razen smrti in davkov,« je dejal predsednik Združenih držav Amerike Benjamin Franklin leta 1789 in še: »Nikomur se ne mudi umreti in tudi davkov bi plačali čim manj. Oziroma nič, če je le mogoče, hvala lepa.«

»Dober pastir ovco striže, ne odira!« so besede rimskega cesarja Tiberija, ki je vladal v 1. stoletju našega štetja. Pregovor jasno kaže, da so že takrat vedeli, da je čezmerno in neuravnoteženo pobiranje davkov dolgoročno pogubno.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl/teme/splosno-o-davkih/>
- Šubelj, B. (2011). Davki – osnove. Bevke.

1.2 Davki in država

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelji razumejo in poznajo vlogo države pri postavitvi davčnega sistema, katere so najpomembnejše funkcije in cilji ter katera načela morajo država in njeni organi pri tem spoštovati.

OPIS:

Poglavitne funkcije države v povezavi z davki so:

- določi, predpiše in pobira davke;
- poskrbi za pravično porazdelitev davčnega bremena;
- poskrbi za financiranje skupnih javnih potreb.

Država vse to naredi in usklajuje s fiskalno ali proračunsko politiko, ki predstavlja uporabo državnih prihodkov in izdatkov z namenom vplivati na državno gospodarstvo. Obračunani in pobrani davki so proračunski prihodki države. Za primerjavo pa je državna monetarna politika centralnih bank, ki se ukvarja z obrestnimi merami in ponudbo denarja.

Država postavi za te potrebe ustrezen davčni sistem, ki pomeni zbirko pravnih norm, ukrepov, aktivnosti, institucij in organov na področju obdavčitve v nekem družbenem okolju. Davčni sistem je oblikovan v neposredni odvisnosti od drugih podsistemov, saj je njihovo delovanje medsebojno tesno povezano.

Država mora poskrbeti, da je obdavčitev sprejemljiva z ekonomskega in socialnega zornega kota. Poseganje države v razporejanje ustvarjenega družbenega bruto proizvoda je sprejemljivo vse do tedaj, dokler pospešuje razvoj in hkrati zagotavlja, da se ne poslabša stanje najrevnejših slojev in da se ohranja raven doseženega bogastva tistih na drugi strani socialne lestvice.

V temelju si prizadeva država v sklopu davčne politike doseči najmanj tri cilje:

- zadovoljevanje skupnih in javnih potreb;
- prerazporeditev ustvarjenega bruto družbenega proizvoda;
- enakomeren in stabilen gospodarski razvoj.

Davčni sistem mora upoštevati davčna načela, to so zahteve, ki naj jim ustreza vsak posamezni davek. Davčni sistem mora zagotavljati pravičnost pri odmeri davka in razporeditvi davčnega bremena.

Temeljna davčna načela so:

- neosebnost,
- zanesljivost,
- ustaljenost,
- nepristranost predpisov,
- nepristranost izvajanja predpisov,
- nepristranost pri stroških plačevanja davkov,
- opredelitev davčnih zavezancev in značilnosti njihovega enakega ekonomskega položaja.

Temeljna davčna načela so načela, ki vodijo oblikovanje in izvajanje davčne politike v državah. Ta načela pomagajo zagotoviti pošteno in učinkovito pobiranje davkov ter pravično razporeditev davčnega bremena. Načela so smernice, ki jih države upoštevajo pri oblikovanju davčne politike, vendar se lahko specifičnosti razlikujejo glede na vsako posamezno državo.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl teme/splosno-o-davkih/>
- Šubelj, B. (2011). Davki – osnove. Bevke.

1.3 Temeljne oblike davkov

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelj razume in loči, katere vrste in temeljne oblike davkov imamo glede na možnosti zajemanja in obračunavanja davkov.

OPIS:

Poznamo tri vrste vira plačevanja davkov:

1. davek na premoženje: Ta navadno obdavčuje lastništvo različnih vrst premoženja, kot so, nepremičnine, vrednostni papirji, poslovni deleži, umetniška dela, druge luksuzne dobrine in podobno. Stopnje davkov se po navadi določijo glede na vrednost samega premoženja lastnika. Pri tem lahko države uporabljajo tudi davčne oprostitve in olajšave za nekatere vrste premoženja pa tudi za nekatere skupine ljudi – davčne zavezance;

2. davek na potrošnjo: Je obdavčitev blaga in storitev, ki jih ljudje porabijo, potrošijo. Po navadi se izračuna kot odstotek cene izdelka ali storitve. Izvaja se lahko na več različnih ravneh dobavne verige, kot na primer pri proizvajalcu, distributerju in končnem potrošniku. Davek na potrošnjo je pogosto za države najučinkovitejši način zbiranja sredstev, saj so porabniki obdavčeni glede na svojo dejansko porabo;
3. davek na dohodek: Pomeni obdavčitev dohodka posameznika (fizične osebe) ali podjetja (pravne osebe). Sem sodijo plače, dobiček od kapitala, obresti, najemnine, druge oblike dohodka. Davek se lahko izvaja na državni, regionalni ali lokalni ravni. Navadno se stopnje davka spreminjajo glede na različne dohodkovne razrede. Večina držav uporablja tako imenovani progresivni način obdavčitve, pri katerem se višji dohodki obdavčujejo z višjimi stopnjami davka. To pomeni, da odstotek davka, ki ga posameznik ali podjetje plača na svoje dohodke, narašča z višjim zneskom dohodka. Progresivni sistem obdavčitve je zasnovan za spodbujanje socialne pravičnosti in zmanjševanje neenakosti med prebivalstvom.

Pomembno je omeniti, da so te vrste davkov lahko med seboj povezane in države pogosto uporabljajo kombinacijo različnih davkov za financiranje svojih proračunov. Način obdavčevanja pa je odvisen od davčne politike vsake države.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl teme/splosno-o-davkih/>
- Piketty, T. (2012). Kapital v dvajsetem stoletju. Mladinska knjiga.

1.4 Plačevanje davkov in razporeditev sredstev v Sloveniji

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelj razume, kako se davščine zbirajo v Sloveniji, kdo jih plačuje in kako se porabljajo oziroma porazdelijo zbrana sredstva.

OPIS:

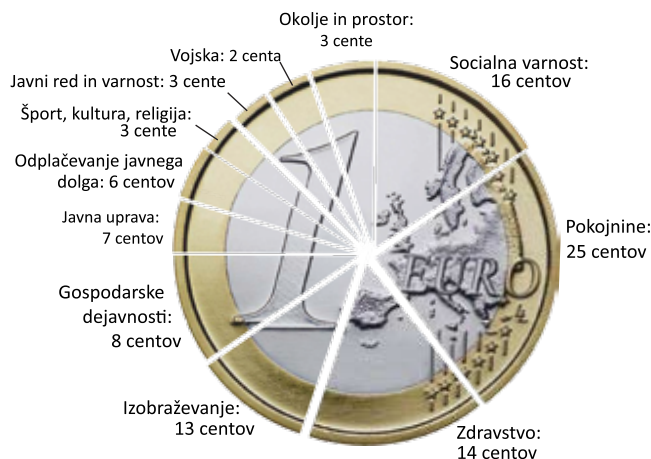
Pobrana sredstva iz naslova pobranih davščin se v Sloveniji zbirajo v štirih blagajnah:

1. državni proračun
2. proračuni občin
3. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje
4. Zavod za zdravstveno zavarovanje

Vse štiri blagajne potem ta zbrani denar ustrezno prerazporedijo. Kako poteka razdelitev in za kaj se ta denar porablja, je razvidno in naslednje slike, ki nazorno prikazuje, kam gre 1 evro zbranih sredstev:

Slika 1: Struktura porabe denarja iz javnih blagajn

KAM GRE DENAR IZ JAVNIH BLAGAJN?

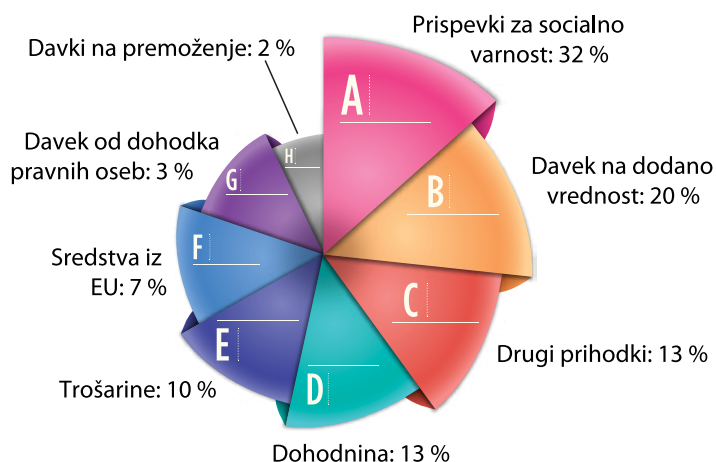

Vir: FURS. (b. d.b). Mladi in davki. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/O_financni_upravi/Projekti/Davcno_opismenjevanje_mladih/Mladi_in_davki.pdf

Struktura razporejenih sredstev na zgornji sliki nam kaže, da se v Sloveniji največ proračunskih sredstev namenja pokojninam – 25 %, sledi socialna varnost – 16 %, zdravstvo – 13 % in izobraževanje v višini 14 %. Najmanj sredstev pa se namenja vojski – 2 %, policiji 2 %, okolju in prostoru 3 % ter športu, kulturi in religiji 3 %.

Drugo pomembno vprašanje, ki tudi velikokrat sproža razprave na ravni politike, je, od kod naj se pobira davek in kdo je največji plačnik. Razporeditev virov pobranega davka v Sloveniji pa vidimo iz prikaza na sliki 2.

Slika 2: Struktura virov pobranega denarja iz naslova davščin

Vir: FURS. (b. d.b). Mladi in davki. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/O_financni_upravi/Projekti/Davcno_opismenjevanje_mladih/Mladi_in_davki.pdf

Vedeti moramo, da smo plačniki davka tako rekoč vsi: posamezniki oziroma fizične osebe, podjetja, delodajalci, lastniki nepremičnin in drugega premoženja, potrošniki, finančne institucije, druge organizacije, dediči itn. Kot posameznik ali kot pravna oseba se srečujemo s plačevanjem davkov na različnih ravneh.

Plačniki davkov so dolžni izpolnjevati davčne obveznosti v skladu z veljavno davčno zakonodajo, skupaj z rednim vlaganjem davčnih prijav, pravilnim izračunavanjem davčnih obveznosti ter pravočasnim in pravilnim plačilom davkov. Neupoštevanje davčnih obveznosti lahko privede do sankcij in drugih pravnih posledic.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl/teme/splosno-o-davkih/>
- Šubelj, B. (2011). Davki – osnove. Bevke.

1.5 Postopek obdavčitve

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelji spoznajo najpomembnejše strokovne izraze, ki se uporabljajo pri davčnem postopku, in razumejo tri temeljne postopke obdavčitve.

OPIS:

Da bomo razumeli postopke obdavčitve in davčne dokumente, je treba najprej razumeti nekaj najpomembnejših strokovnih izrazov:

davčni zavezanec:

Je fizična ali pravna oseba, ki je dolžna obračunati in plačati davek.

dohodek:

Je vsak denarni zaslužek ali pridobitev, ki se upošteva pri izračunu davčne obveznosti.

davčno leto:

Je časovno obdobje, za katero se izračunavajo davki. Navadno se ujema s koledarskim letom, to je od 1. januarja do 31. decembra.

davčna odločba:

Odločba, s katero davčna uprava sporoči davčnemu zavezancu znesek odmerjenega davka.

davčna osnova:

Kakovostna, količinska ali denarna opredelitev predmeta obdavčitve, ki se pri odmeri davka pomnoži z davčno stopnjo.

davčna stopnja:

Velikost obremenitve z davkom v odstotku od obdavčljive osnove ali v stalnem znesku na količinsko enoto; razlikujeta se dejanska stopnja obdavčitve in zakonska stopnja obdavčitve.

davčna olajšava:

Zmanjšanje davka z zmanjšanjem obdavčljive osnove ali odmerjenega davka, vezano na davčnega zavezanca ali davčni predmet.

Postopek obdavčitve v Sloveniji ureja Zakon o davčnem postopku, ki natančno opredeljuje postopke za vse različne vrste davkov in različne vrste zavezancev. V izhodišču pa velja, da se davek lahko odmeri na tri različne načine:

1. samoobdavčitev: Zavezanci sami ocenijo in obračunajo davek ter predložijo obračun davčni upravi. Ta način lahko izboljša učinkovitost davčnega sistema in zmanjša administrativne obremenitve za davčne organe, čeprav je pomembno, da lahko davčni organi še vedno spremljajo skladnost in imajo nadzor. Samoobdavčitev temelji na zaupanju davčnih zavezancev, da bodo sami izračunali svoje davčne obveznosti in poročali o njih, brez neposrednega vmešavanja davčnih organov;
2. z odločbo državnega organa: Nanaša se na postopek, v katerem davčni organ izda uradno odločbo – z njo določi davčno obveznost določenega davčnega zavezanca. Uporablja se pri dohodkih od najemnin, obrestih, dobičkih iz kapitala, dohodkih iz tujine itn. Ta postopek se lahko sproži tudi, ko davčni organ dvomi o pravilnosti ali popolnosti davčnih obračunov, ki so bili predloženi, ali ko sumi, da davčni zavezanec ni pravilno izpolnil svojih davčnih obveznosti;
3. z davčnim odtegljajem: Ob izplačilu dohodka izplačevalcev (delodajalec) v imenu prejemnika izračuna (delavec) izračuna ter plača davke in prispevke. Delodajalec torej neposredno od bruto dohodka zmanjša oziroma odtegne določen znesek za namene davka in jih prenese neposredno v davčni sistem oziroma davčni proračun. Davčni odtegljaj je priljubljeni način zbiranja davkov, saj zagotavlja reden tok prihodkov za državo in zmanjšuje tveganje neplačevanja davkov posameznikov in podjetij, hkrati pa tudi razbremeni zavezanca, ki bi to potencialno moral početi samostojno.

Davčni postopek je tako posebni upravni postopek, ki ureja pobiranje davkov, pravice in obveznosti zavezancev za davek ter drugih udeležencev v davčnem postopku in varovanje podatkov.

Davčni postopek na eni strani omogoča zavezancem učinkovito uveljavljanje njihovih pravic in možnosti popravljanja njihovih napak. Finančni upravi nalaga tudi dolžnost, da zavezancem za davek pomaga pri izpolnjevanju njihovih obveznosti in jih ustrezno informira. Po drugi strani pa zakon daje finančni upravi tudi močna orodja v boju proti davčnim utajam in drugim nezakonitim praksam ter omogoča mednarodno izmenjavo informacij in možnost sodelovanja z davčnimi organi drugih držav članic Evropske unije.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl teme/splosno-o-davkih/>
- Šubelj, B. (2011). Davki – osnove. Bevke.

2. Temeljni davki v Sloveniji

Najpomembnejši strokovni izrazi, specifični za to področje:

davek od dohodka pravnih oseb:

Je temeljni davek na področju neposrednega obdavčenja dohodkov pravnih oseb.

dohodnina:

Je davek od dohodkov fizičnih oseb.

cedularno plačilo:

Je način plačila dohodnine, ki je enkratno in dokončno.

trošarina:

Je vrsta prometnega davka, ki se plačuje od določenih vrst blaga.

kapitalski dobiček:

Je dobiček, ki ga posameznik doseže s prodajo ali drugo obliko odsvojitve kapitala. Izračuna se kot razlika med nakupno in prodajno vrednostjo kapitala.

nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča ali NUSZ:

Je davek, ki ga plačuje lastnik oziroma uporabnik nepremičnine.

2.1 Davek na dodano vrednost ali DDV

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelji spoznajo, kaj je davek na dodano vrednost in kako je urejena obdavčitev v Sloveniji, kakšne so stopnje davka na dodano vrednost ter kakšne možnosti ima samostojni podjetnik pri odločitvi o tem, ali bo zavezanec za ta davek ali ne.

OPIS:

davek na dodano vrednost – ali DDV:

Je ena izmed oblik prometnega davka, s katerim se obdavčujejo blago in storitve v vseh fazah prometa: od proizvajalca, trgovca do končnega porabnika. To je potrošna oblika davka na dodano vrednost, s katerim se obdavčujejo blago in storitve v vseh fazah menjave.

zavezanec za DDV:

Je vsaka oseba, ki kjer koli neodvisno opravlja katero koli ekonomsko dejavnost, ne glede na namen ali izid opravljanja dejavnosti. »Ekonomska dejavnost« obsega vsako proizvodno, predelovalno, trgovsko in storitveno dejavnost, tudi rudarsko, kmetijsko in poklicno dejavnost. Ekonomska dejavnost obsega tudi izkoriščanje premoženja in premoženjskih pravic, če je to namenjeno trajnemu doseganju dohodka.

Davčni zavezanec načeloma obračunava in plačuje DDV od vsake dobave blaga ali storitev oziroma od transakcij, ki se po zakonodaji DDV obravnavajo kot dobave blaga ali storitev.

Končni plačnik DDV-ja je končni potrošnik. Vsi drugi v verigi pa dobijo DDV obračunan in plačan za nazaj.

V skladu s slovensko zakonodajo se DDV za dobave blaga ali storitev obračunava in plačuje:

- po splošni stopnji 22 %,
- po nižani stopnji 9,5 % ali 5 % (hrana, pijača, zdravila, knjige ipd.).

V izhodišču pri zavezancih ločimo obvezno in prostovoljno vključitev v sistem DDV-ja. O obvezni vključitvi govorimo takrat, ko znesek obdavčljivega prometa podjetja preseže 50.000 evrov v zadnjih dvanajstih mesecih poslovanja. V tem primeru je katera koli oblika podjetja v brezpogojno vključena v sistem DDV.

Samostojni podjetniki pa vsaj v začetku poslovanja v svojih bilancah navadno ne dosežejo prometa, višjega od 50.000 evrov, tako da se jih velika večina samostojno odloča o vključitvi v sistem DDV.

Ob odločitvi, da bo podjetje zavezanec za DDV, je podjetnik dolžan na ceno svojih izdelkov zaračunati še DDV glede na predpisano stopnjo. To pomeni, da je na cene svojih storitev primoran zaračunati dodaten znesek v obliki davka na dodano vrednost. Po preteku določenega obdobja je podjetnik dolžan državi plačati pobrani DDV, od katerega si odšteje davek, ki ga je plačal ob nakupu svojih sredstev, namenjenih za poslovanje.

Na splošno velja, da je, če podjetje več računov izdaja fizičnim osebam, bolje opustiti vključitev v sistem DDV-ja, saj davek podraži ceno vaših izdelkov, ki bodo zato cenovno manj konkurenčni. Značilni s. p.-ji, ki naj bi se izogibali statusu zavezanca za DDV, so frizerji, ličarji, šivilje idr., saj imajo majhne stroške nabave (torej je malo možnosti za povračilo DDV) in večinoma prodajajo fizičnim osebam.

Številnim podjetjem, ki prodajajo večinoma pravnim osebam oziroma zavezancem za DDV in imajo pri svojem delovanju veliko stroškov, pa koristi, če so v sistemu DDV, saj plačani znesek za vstopni davek pogosto presega zaračunani davek. Poleg tega tudi podjetjem, ki kupujejo njihove storitve, ni težko plačati davka na kupljene izdelke, saj plačani davek uveljavljajo kot vstopni v svojih obračunih DDV.

Davčni zavezanec mora Finančni upravi Republike Slovenije po poteku davčnega obdobja predložiti obračun DDV, in sicer do zadnjega delovnega dne naslednjega meseca. Davčni zavezanci so lahko na mesečni ali kvartalni ravni, to je odvisno od višine obdavčljivega prometa.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl/teme/splosno-o-davkih/>
- Šubelj, B. (2011). Davki – osnove. Bevke.

2.2 Davek od dohodka pravnih oseb

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelji spoznajo, kaj je davek od dohodka pravnih oseb in kako se obračunava v Sloveniji.

OPIS:

davek od dohodkov pravnih oseb:

Je temeljni davek na področju neposrednega obdavčenja dohodkov pravnih oseb. Natančno opredelitev in način obračuna določa Zakon o davku na dohodek pravnih oseb – ZDDPO. Zavezanci po ZDDPO so vse pravne osebe, tako domačega kot tujega prava, razen Republike Slovenije in samoupravnih lokalnih skupnosti.

Predmet obdavčitve je ustvarjeni dobiček zavezanca oziroma pravne osebe. Ustvarjeni dobiček zavezanca pa se izračuna na podlagi ustvarjenih prihodkov na podlagi dejavnosti, opravljene v Sloveniji, zmanjšanih za določene stroške in odhodke. Med ustvarjene prihodke se poleg rednih prihodkov poslovanja podjetij štejejo tudi obresti, dividende, licenčnine in kapitalski dobički od prodaje nepremičnin ali prodaje drugih vrst premoženja.

Splošna stopnja za obračun davka od dohodkov pravnih oseb v Sloveniji znaša 19 %.

Davčni sistem vsebuje različne olajšave in oprostitve, ki lahko vplivajo na izračun davka. Davčne olajšave so zmanjšanje davčne osnove za uveljavljanje davčnih olajšav, mogoče so za naslednje namene:

- vlaganje v raziskave in razvoj,
- investiranje v opremo in v neopredmetena sredstva,
- zaposlovanje,
- prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje,
- donacije,
- zaposlovanje in investiranje v nekaterih regijah,
- kot olajšava za vlaganje v digitalni in zeleni prehod.

Davčne olajšave so mogoče samo do višine davčne osnove. Država s fiskalno politiko in določitvijo davčnih olajšav želi usmerjati in motivirati podjetja v določeno smer razvoja in vlaganja svojih sredstev. Davčni zavezanci znotraj postavljenih pravil in olajšav iščejo načine, kako optimirati (zmanjševati višino obveznosti po plačilu davka) svoje davčne izkaze.

Davčni zavezanci so dolžni vsako leto oddati davčni obračun, v katerem izkažejo obdavčljivi dohodek, izračunajo davčno obveznost in izkažejo morebitne olajšave. Davčni organ redno izvaja nadzore in preglede, da preveri skladnost davčnih obračunov pravnih oseb z zakonodajo.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl teme/splosno-o-davkih/>
- Šubelj, B. (2011). Davki – osnove. Bevke.

2.3 Dohodnina

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelji spoznajo, kaj je dohodnina, katere vrste dohodkov so zajete v dohodnino, kako se dohodnina lahko plačuje. Slušatelji tudi razumejo, kaj so dohodninske stopnje in kako visoke so za posamezni plačilni razred. Spoznajo tudi pravila pri dohodnini za samostojne podjetnike.

OPIS:

dohodnina:

Je davek od dohodkov fizičnih oseb. Z dohodnino so obdavčeni dohodki fizične osebe, ki so bili pridobljeni oziroma doseženi v davčnem letu, ki je enako koledarskemu letu.

Za dohodek se šteje vsako izplačilo oziroma prejem dohodka ne glede na obliko, v kateri je izplačan oziroma prejet. Šteje se, da je dohodek prejet, ko je izplačan fizični osebi ali je kako drugače dan na voljo fizični osebi, to pomeni, da je za dohodnino pomemben trenutek, ko se denar v resnici nakaže določenemu zavezancu (in ne trenutek, ko bi bilo to na primer po neki pogodbi treba storiti).

Vrste dohodkov, ki so predmet obdavčitve v obliki dohodnine:

- dohodki iz zaposlitve,
- dohodki iz dejavnosti,
- dohodki, iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti,
- dohodki iz oddajanja premoženja v najem in iz prenosa premoženjske pravice,
- dohodki iz kapitala,
- drugi dohodki, kot na primer štipendije, nagrade, darila, dobitki v nagradnih igrah in drugo.

Dohodnino lahko plačujemo na dva načina:

1. na podlagi letne odmere, ki poteka na podlagi informativnih izračunov dohodnine, ki jih zavezanci prejmejo na dom – med letom pa se plačuje akontacija dohodnine.

Tako se obdavčujejo:

- dohodek iz zaposlitve,
- dohodek iz dejavnosti (če se davčna osnova ugotavlja na podlagi dejanskih prihodkov in odhodkov),
- dohodek iz osnovne kmetijske in gozdarske dejavnosti,
- dohodek iz prenosa premoženjske pravice,
- drugi dohodki;

2. cedularno – plačani davek je dokončen in dohodki se ne vštevajo v letno davčno osnovo. Tako se obdavčujejo:

- dohodek iz dejavnosti (če se davčna osnova ugotavlja z upoštevanjem normiranih odhodkov),
- dohodek iz kapitala (obresti, dividende, dobiček iz kapitala),
- dohodek iz oddajanja premoženja v najem.

Dohodnino na letni ravni ugotovi davčni organ z odločbo. V letno davčno osnovo se vštevajo dohodki, od katerih je bila med letom plačana akontacija dohodnine, pri čemer se ta akontacija odšteje od odmerjene dohodnine na letni ravni.

Poglejmo si še primer najpogostejšega plačevanja dohodnine, to je pri dohodkih iz delovnega razmerja po pogodbi o zaposlitvi.

Podjetja, ki izplačujejo plačo, morajo od izplačanih dohodkov obračunati in plačati akontacijo dohodnine ter prispevke za socialno varnost. Glavni delodajalec (delavec pri njem dosega pretežni del dohodka) akontacijo dohodnine izračuna tako, da za posamezni dohodek uporabi stopnje dohodnine in lestvico iz 122. člena Zakona o dohodnini – ZDoh-2, preračunano na 1/12 leta, in upošteva tudi 1/12 zneska olajšav, določenih v ZDoh-2.

Delodajalec obračuna in plača tudi prispevke za socialno varnost zavarovanca (delojemalca) in delodajalca.

Trenutne stopnje dohodnine so prikazane v naslednji preglednici in se razlikujejo glede na višino neto plače, ki je naša neto davčna osnova.

Preglednica 1: Lestvica za odmero dohodnine v letu 2023

ČE ZNAŠA NETO LETNA DAVČNA OSNOVA V EVRIH	ZNAŠA DOHODNINA V EVRIH		
NAD	DO		
	8.755,00		16 %
8.755,00	25.750,00	1.400,80	+ 26 % nad 8.755,00
25.750,00	51.500,00	5.819,50	+ 33 % nad 25.750,00
51.500,00	74.160,00	14.317,00	+ 39 % nad 51.500,00
74.160,00		23.154,40	+ 50 % nad 74.160,00

Pri izračunu akontacije dohodnine od dohodka iz zaposlitve, ki ga je vplačal delodajalec, se za davčno leto 2023 uporabijo stopnje dohodnine in lestvica preračunana na 1/12 leta:

ČE ZNAŠA NETO LETNA DAVČNA OSNOVA V EVRIH	ZNAŠA DOHODNINA V EVRIH		
NAD	DO		
	729,58		16 %
729,58	2.145,83	116,73	+ 26 % nad 729,58
2.145,83	4.291,97	484,96	+ 33 % nad 2.145,83
4.291,97	6.180,00	1.193,08	+ 39 % nad 4.291,67
6.180,00		1.929,53	+ 50 % nad 6.180,00

Vir: FURS. (2022). Obvestilo o lestvici za odmero dohodnine in olajšave za leto 2023. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Dohodnina/Letna_odmera_dohodnine/Opis/Lestvica_za_leto_2023.docx

Vidimo, da imamo v Sloveniji naslednje napredne davčne stopnje glede na znesek dohodka: 16-odstotno, 27-odstotno, 34-odstotno, 39-odstotno in 50-odstotno.

Stopnje dohodnine imajo progresivno lestvico, to pomeni, da so najvišje plače tudi najbolj obdavčene (imajo najvišjo stopnjo dohodnine).

Pri ugotavljanju dohodnine iz dejavnosti (največkrat pri samostojnih podjetnikih) veljajo naslednja pravila:

Stopnja davka od dohodka iz dejavnosti je odvisna je od tega, ali davčno osnovo od dohodka iz dejavnosti ugotavljate na podlagi:

- dejanskih prihodkov in dejanskih odhodkov ali
- dejanskih prihodkov in normiranih odhodkov (imate status »normiranca«).

Za zavezance, ki davčno osnovo od dohodka iz dejavnosti ugotavljajo na podlagi dejanskih prihodkov in dejanskih odhodkov, se pri izračunu akontacije dohodnine upoštevajo stopnje dohodnine iz davčne lestvice od 16 do 45 odstotkov (pet dohodninskih razredov).

Za zavezance, ki ugotavljajo davčno osnovo od dohodka iz dejavnosti na podlagi dejanskih prihodkov in normiranih odhodkov, se dohodnina obračuna pavšalno po 20-odstotni stopnji.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl teme/splosno-o-davkih/>
- Šubelj, B. (2011). Davki – osnove. Bevke.

2.4 Prispevki za socialno varnost

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelj razume, kaj so prispevki za socialno varnost in kako ter v kakšni višini se obračunavajo.

OPIS:

Plačevanje in stopnje prispevkov za socialno varnost so določeni z Zakonom o prispevkih za socialno varnost. Za uresničevanje pravic do socialne varnosti je pomembno redno zagotavljanje finančnih sredstev socialnega zavarovanja.

Temeljni prispevki so za:

- pokojninsko in invalidsko zavarovanje,
- zdravstveno zavarovanje,
- zaposlovanje,
- starševsko varstvo,
- poškodbe pri delu in poklicne bolezni.

Preglednica 2: Vrsta in višina prispevkov zavarovanca in delodajalca

VRSTA PRISPEVKA	STOPNJA PRISPEVKA ZAVAROVANCA	STOPNJA PRISPEVKA DELODAJALCA
pokojninsko in invalidsko zavarovanje	15,50 %	8,85 %
zdravstveno zavarovanje	6,36 %	6,56 %
starševsko varstvo	0,10 %	0,10 %
primer brezposelnosti	0,14 %	0,06 %
poškodbe pri delu in poklicne bolezni	–	0,53 %
Skupaj	22,10 %	16,10 %

Vir: FURS. (2024). Prispevki za socialno varnost: Brošura o plačevanju prispevkov za socialno varnost. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Prispevki_za_socialno_varnost/Opis/Brosura_o_placevanju_prispevkov_za_socialno_varnost.doc

Za združitev razumevanja obračuna dohodnine in plačila socialnih prispevkov podajamo primer obračuna plače v preglednici 3.

Preglednica 3: Primer obračuna plače

VRSTA PRISPEVKA	STOPNJA PRISPEVKA ZAVAROVANCA	STOPNJA PRISPEVKA DELODAJALCA
dodatek na delovno dobo	5 let	55 evrov
boniteta		
osnova		2.255 evrov
ure	176	
prevoz		37 evrov
prehrana	6,12 evra na dan	134,64 evra
prispevki na plače	16,10 %	363,06 evra
prispevki iz plače	22,10 %	498,36 evra
olajšava		275,22 evra
olajšava za vzdrževanega družinskega člana		203,08 evra
osnova za dohodnino		1.278,35 evra
dohodnina		271,62 evra
NETO plača		1.485,02 evra
dodatki		171,64 evra
NAKAZILO NA RAČUN		1.656,66 evra
celoten strošek delodajalca		2.789,70 evra
davki in prispevki		1.133,03 evra

Vir: lastni.

Pri branju obračuna plače in seveda tudi pri dogovoru za sklenitev pogodbe o zaposlitvi moramo razumeti in biti pozorni na to, kaj pomeni bruto bruto plača, bruto plača in kaj neto plača:

bruto bruto plača:

Celotni skupni strošek delodajalca za zaposlenega skupaj s stroški, ki niso neposredno povezani s plačo, kot so prispevki za socialno zavarovanje, plačilo v naravi in drugi dodatki.

bruto plača:

Predstavlja celotno plačo, ki jo delodajalec izplača zaposlenemu pred odtegotvovanjem davkov in drugih prispevkov.

neto plača:

Tisti del, ki je dejansko izplačan zaposlenemu na njegov bančni račun po odštetju davkov, prispevkov za socialno zavarovanje in drugih zakonsko predpisanih odtegljajev.

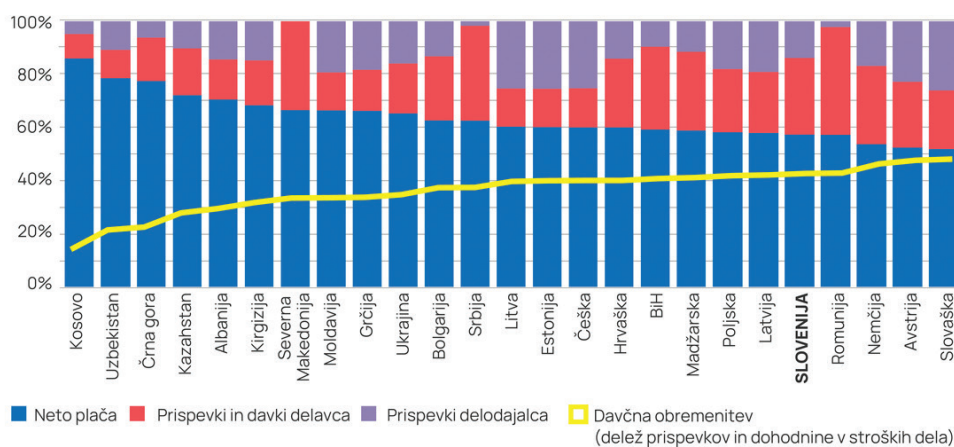
V Sloveniji in tudi drugje v Evropi je pomembno vprašanje, kakšno je razmerje obdavčitve dela in kapitala oziroma drugega premoženja. Velikokrat slišimo in beremo, da Slovenija zaradi visokih obdavčitev plač – torej dela, ni konkurenčna. Verjetno to zares drži za višje zneske in višje plačne razrede, za katere velja 50-odstotna davčna stopnja.

Na sliki 3 je prikazan pregled deleža prispevkov ter dohodnine po posameznih državah. Vidimo, da je tudi v povprečju Slovenija v prvi tretjini držav po višini obdavčitve plač.

Slika 3: Davčne obremenitve plač po Evropi

DAVČNI PRIMEŽ PO DRŽAVAH

Delež prispevkov (delavca in delodajalca) ter dohodnine v stroških dela za samsko osebo brez otrok, izračunano na povprečno plačo*

Op.: *za večino držav je prikazan podatek o povprečni plači v zasebnem sektorju
Vir: Mazars CEE tax guide 2023

Vir: Zaletel, A. (13. 9. 2023). Kako obdavčene so plače v Sloveniji in kako v regiji. Časopis Finance. <https://www.finance.si/manager/kako-obdavcene-so-place-v-sloveniji-in-kako-v-regiji/a/9016562>

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl teme/splosno-o-davkih/>
- Šubelj, B. (2011). Davki – osnove. Bevke.

2.5 Trošarine

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelji spoznajo in razumejo, kaj so trošarine in za katere vrste blaga se obračunavajo.

OPIS:

trošarine:

So vrsta prometnih davkov oziroma davkov na porabo, ki se plačujejo od alkohola in alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov ter energentov in električne energije, ki se na območju Republike Slovenije sprostijo v porabo. Obračunavanje in plačevanje trošarin določa Zakon o trošarinah.

Za proizvodnjo ali trženje alkohola in alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov ter energentov in električne energije je treba plačati trošarine. Evropska unija določi minimalni znesek trošarin, ki jih je treba plačati za posamezni izdelek, države Evropske unije pa lahko uvedejo še druge davke.

Obveznost za obračun trošarin nastane takrat, ko se trošarinski izdelki sprostijo v porabo.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl/teme/splosno-o-davkih/>

2.6 Davek na dohodek iz kapitala

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelj spozna, katere dohodke iz kapitala imamo ter kako je obdavčevanje urejeno pri vsakem od njih.

OPIS:

Dohodki iz kapitala se v Sloveniji od leta 2006 ne uvrščajo več v letno dohodninsko napoved, ker se izračunana in plačana dohodnina od navedenih dohodkov šteje za dokončni oziroma cedularni davek.

Ti dohodki se obdavčujejo z dohodnino cedularno in po proporcionalni stopnji, ki je načeloma 25-odstotna (v letu 2020 in 2021 27,5-odstotna, v letu 2019 in prej 25-odstotna) in brez upoštevanja davčnih olajšav.

Dohodek iz kapitala je del dohodnine za:

1. obresti,
2. dividende in
3. dobiček iz kapitala, pri tem za kapital štejejo:
 - nepremičnine,
 - vrednostni papirji in deleži v gospodarskih družbah,
 - investicijski kuponi.

1. Obresti:

Kot obresti se obdavčujejo dohodki:

- obresti od posojil,
- obresti od dolžniških vrednostnih papirjev,
- obresti od denarnih depozitov pri bankah in hranilnicah ter drugih podobnih finančnih terjatev do dolžnikov,
- dohodek iz oddajanja v finančni najem,
- dohodek iz življenjskega zavarovanja in drugih finančnih produktov.

Od obresti na denarne depozite pri bankah in hranilnicah, ustanovljenih v Sloveniji in Evropski uniji, se dohodnina od teh obresti izračuna in plača na letni ravni na podlagi napovedi, ki jo mora davčni zavezanec rezident vložiti do 28. februarja tekočega leta za preteklo leto. Na podlagi te napovedi davčni organ izda odločbo o višini dohodnine od obresti do 30. aprila tekočega leta za preteklo leto. V davčno osnovo se vštevajo le obresti nad 1000 evrov, v napoved pa se vpišejo vse dosežene obresti iz tega naslova.

2. Dividende:

Dividende se štejejo kot vsako izplačilo udeležbe v dobičku podjetja na podlagi lastniškega deleža. Poleg dividend so to tudi:

- drugi dohodki, doseženi na podlagi lastniškega deleža v gospodarski družbi (npr. delnic v delniški družbi, poslovnega deleža v družbi z omejeno odgovornostjo), zadrugi in drugih oblikah organiziranja, ki ima pretežno naravo lastniškega kapitala in ne pomeni zmanjšanja njegovega lastniškega deleža.

Če izplača dividende plačnik davka (podjetje v Sloveniji), mora plačnik davka izračunati, odtegniti in plačati odtegljaj kot dohodnino po 25-odstotni stopnji. Prejemnik dividend v tem primeru nima nobenih obveznosti. Dividend ne uvrščamo v letno dohodninsko napoved.

Če izplača dividendo oseba, ki ni plačnica davka (če se dividende prejemajo neposredno iz tujine), mora prejemnik dividende pri Finančni upravi Republike Slovenije napovedati sam.

3. Dobitek iz kapitala iz vrednostnih papirjev:

Kadar je razlika med vrednostjo kapitala ob odsvojitvi in vrednostjo kapitala ob pridobitvi pozitivna, se končna davčna osnova ugotovi kot razlika, zmanjšana za normirane stroške, povezane s pridobitvijo in odsvojitvijo kapitala, in sicer v višini, ki se določi kot seštevek 1 % od nabavne vrednosti kapitala in 1 % od vrednosti kapitala ob odsvojitvi.

Stopnja davka znaša 25 % in se znižuje se vsakih pet let imetništva kapitala in znaša:

Preglednica 4: Davek na kapitalski dobiček

TRAJANJE NALOŽBE	DAVČNA STOPNJA
do 5 let	25 %
5 do 10 let	20 %
10 do 15 let	15 %
nad 15 let	0 %

Vir: FURS. (b. d.c). Dohodnina – dohodek iz kapitala. https://www.fu.gov.si/davki_in_druge_dajatve/podrocja/dohodnina/dohodnina_dohodek_iz_kapitala/#c4628

Primer izračuna plačila davka ob prodaji delnice:

Posameznik je leta 2012 kupil delnice za 1000 evrov, leta 2021 pa jih je prodal za 1200 evrov.

Ker je razlika med vrednostjo delnic ob odsvojitvi in vrednostjo delnic ob pridobitvi pozitivna (200 evrov), se končna davčna osnova ugotovi kot razlika, zmanjšana za normirane stroške, povezane s pridobitvijo in odsvojitvijo kapitala, v višini, ki se določi kot seštevek 1 % od nabavne vrednosti kapitala in 1 % od vrednosti kapitala ob odsvojitvi. Ker je od nakupa preteklo 9 let, je stopnja davka 20 %:

$$((1200,00 \text{ EUR} - 1000,00 \text{ EUR}) - (12,00 \text{ EUR} + 10,00 \text{ EUR})) \times 20 \% = (200,00 \text{ EUR} - 22,00 \text{ EUR}) \times 20 \% = 35,60 \text{ EUR}$$

In tako v našem primeru znaša davek ob prodaji delnice 35,60 evra.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl/teme/splosno-o-davkih/>

2.7 Nepremičnine in davki v Sloveniji

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Slušatelj spozna vse vrste davkov, ki ga lahko bremenijo kot imetnika nepremičnine in kot potencialnega zavezanca za plačilo davkov iz tega naslova v Sloveniji.

OPIS:

V Sloveniji poznamo štiri vrste davkov, ki so povezani in obremenjujejo lastnike nepremičnin:

- davek na promet z nepremičninami,
- dohodnina od dobička iz kapitala,
- davek od premoženja,
- nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča.

Davek na promet z nepremičninami

Davčni organ zavezancu odmeri davek na promet nepremičnin (2 % od vrednosti nepremičnine). Davčno osnovo predstavlja prodajna vrednost nepremičnine, če ta ustreza primerljivi tržni vrednosti te nepremičnine. Po plačilu davka davčni organ na originalnem izvodu pogodbe potrdi, da je bil odmerjeni davek plačan. Brez potrdila o plačanem davku na promet nepremičnin namreč ni mogoče overiti podpisov na pogodbi pri notarju ter opraviti vpisa lastninske pravice v zemljiško knjigo.

Davek na promet nepremičnin je prihodek občine, kjer nepremičnina leži.

Kadar fizična oseba proda nepremičnino pred potekom 15 let imetništva, je zavezana tudi k vložitvi napovedi za odmero dohodnine.

Dohodnina od dobička iz kapitala

Davčna osnova za odmero dohodnine od dobička iz kapitala je razlika med vrednostjo kapitala ob odsvojitvi in vrednostjo kapitala ob pridobitvi. Stopnja davka, določena v višini 25 %, se na vsakih dopoljenih pet let imetništva nepremičnine zmanjšuje (po petih letih bo stopnja 20-odstotna, po desetih letih pa 15-odstotna), po petnajstih letih imetništva nepremičnine pa se ta davek ne plača. Davčna osnova se zniža za normirane stroške, za plačani davek na promet nepremičnin ali davek na dediščine in darila ter za dejanske stroške, ki jih je zavezanec imel zaradi vlaganja v obnovo nepremičnine. Zadnje zavezanec dokazuje z računi, zato je priporočljivo, da od dobaviteljev oziroma izvajalcev storitev pridobi račune in jih shrani. Davek davčni organ odmeri z odločbo.

Oprostitev dohodnine od dobička iz kapitala:

Če posameznik prodaja stanovanje ali stanovanjsko hišo (ki ima največ dve stanovanji, s pripadajočim zemljiščem), kjer je imel stalno prebivališče in ga je imel v lasti ter je tam v resnici bival vsaj zadnja tri leta pred prodajo, je zavezanec samo za davek na promet nepremičnin (2 % davek), ne pa tudi za dohodnino od dobička iz kapitala.

Davek od premoženja

Davek od premoženja ureja Zakon o davkih občanov, ki določa, da ta davek plačujejo fizične osebe, ki imajo v lasti stavbe (dele stavb, stanovanja in garaže) in prostore za počitek oziroma rekreacijo.

Zavezanec za davek od stavb in prostorov za počitek oziroma rekreacijo je lastnik oziroma uživalec. Davek se plačuje ne glede na to, ali lastnik oziroma uživalec uporablja premoženje sam ali ga daje v najem.

Davčna obveznost nastane takrat, ko je sklenjena pogodba o prodaji. Zakon o davčnem postopku določa, da mora zavezanec za davek od premoženja vložiti napoved v 15 dneh od sklenitve pogodbe pri finančnem uradu, na katerega območju je nepremičnina.

Davčne stopnje znašajo od 0,1 % do 1,5 % in so odvisne od velikosti, vrste in vrednosti nepremičnine.

Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča ali NUSZ:

Lastnik ali uporabnik nepremičnine je zavezanec za NUSZ.

Davčni organ izvaja odmero in pobiranje te dajatve za občino. Finančna uprava odmeri NUSZ v treh mesecih po prejemu podatkov, ki mu jih pošlje občina. Odločba se izda po uradni dolžnosti (zavezancu ni treba vložiti napovedi) enkrat na leto. Zavezanec za plačilo NUSZ je neposredni uporabnik nepremičnine. Praviloma je to lastnik, lahko pa je tudi najemnik.

Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča – NUSZ je prihodek občine, kjer nepremičnina leži. Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča se plačuje na območju mest in naselij mestnega značaja; na območjih, ki so določena za stanovanjsko in drugačno kompleksno gradnjo; na območjih, za katera je sprejet prostorski izvedbeni načrt, in na drugih območjih, ki so opremljena z vodovodnim in električnim omrežjem.

Območje, na katerem se plačuje nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča, določi občinska skupščina.

Nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča se na lastno zahtevo za dobo 5 let oprosti občan, ki je kupil novo stanovanje kot posamezni del stavbe ali zgradil, dozidal družinsko stanovanjsko hišo.

VIRI IN LITERATURA:

- eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>
- FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>
- FURS. (2023). Nepremičnine in davki – brošura o obdavčitvi nepremičnin. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Davek_na_promet_nepremicnin/Opis/Brosura_o_obdavcitvi_nepremicnin.docx
- SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl/teme/splosno-o-davkih/>

Viri in literatura

eDavki. (b. d.). <https://edavki.durs.si/EdavkiPortal/OpenPortal/CommonPages/Opdynp/PageA.aspx>

FURS. (b. d.a). <https://www.fu.gov.si/podrocja/>

FURS. (b. d.b). Mladi in davki. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/O_financni_upravi/Projekti/Davcno_opismenjevanje_mladih/Mladi_in_davki.pdf

FURS. (b. d.c). Dohodnina – dohodek iz kapitala. https://www.fu.gov.si/davki_in_druge_dajatve/podrocja/dohodnina/dohodnina_dohodek_iz_kapitala/#c4628

FURS. (2022). Obvestilo o lestvici za odmero dohodnine in olajšave za leto 2023. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Dohodnina/Letna_odmera_dohodnine/Opis/Lestvica_za_leto_2023.docx

FURS. (2023). Nepremičnine in davki – brošura o obdavčitvi nepremičnin. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Davek_na_promet_nepremicnin/Opis/Brosura_o_obdavcitvi_nepremicnin.docx

FURS. (2024). Prispevki za socialno varnost: Brošura o plačevanju prispevkov za socialno varnost. https://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Prispevki_za_socialno_varnost/Opis/Brosura_o_placevanju_prispevkov_za_socialno_varnost.doc

Piketty, T. (2012). Kapital v dvajsetem stoletju. Mladinska knjiga.

SPOT. (b. d.). Splošno o davkih. <https://spot.gov.si/sl teme/splosno-o-davkih/>

Šubelj, B. (2011). Davki – osnove. Bevke

Zaletel, A. (13. 9. 2023). Kako obdavčene so plače v Sloveniji in kako v regiji. Časopis Finance. <https://www.finance.si/manager/kako-obdavcene-so-place-v-sloveniji-in-kako-v-regiji/a/9016562>

Kazalo slik

Slika 1: Struktura porabe denarja iz javnih blagajn	14
Slika 2: Struktura virov pobranega denarja iz naslova davščin	14
Slika 3: Davčne obremenitve plač po Evropi	25

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Lestvica za odmero dohodnine v letu 2023	22
Preglednica 2: Vrsta in višina prispevkov zavarovanca in delodajalca	23
Preglednica 3: Primer obračuna plače	24
Preglednica 4: Davek na kapitalski dobiček	28

O avtorici

Mira Koporčič Veljić se je po končanem študiju ekonomije zaposlila na Agenciji Republike Slovenije za privatizacijo, nato je svojo kariero nadaljevala na Triglav DZU kot finančna svetovalka in kmalu postala članica uprave Triglav Finančne družbe ter Triglav Naložb, pozneje pa tudi KD Kapitala, kjer se je ukvarjala s korporativnim upravljanjem naložb in korporativnimi financami. Bila je članica v številnih nadzornih svetih slovenskih gospodarskih družb. Pozneje je bila tudi sedem let direktorica trgovskega podjetja Nama, kjer je izvajala predvsem poslovno prestrukturiranje in upravljanje nepremičninskega portfelja družbe Nama. Trenutno je direktorica Združenja družb za upravljanje investicijskih skladov (ZDU – GIZ). Veliko časa in energije namenja izboljšanju finančne pismenosti v Sloveniji. Je članica različnih strokovnih skupin na temo finančnega opismenjevanja, predava, moderira in sodeluje na različnih izobraževanjih za strokovno javnost pa tudi za širšo javnost ter nastopa v javnih medijih. Ob svojem rednem delu deluje tudi kot aktivna mentorica v podjetniški mreži CEED, Centru za kreativnost MAO in Business Angels Slovenia, kjer mentorira predvsem mala in srednja podjetja ter start upe na področju financ, vodenja in prestrukturiranja podjetij. V podjetniški mreži CEED je tudi predavateljica na temo podjetniških financ.

